

“กูรบานี” จักรวาลในดวงจิต : เรียนรู้ปรัชญาจากสัตว์ในภาพพจน์¹

“Gurbani”, universe in the mind: Learning philosophy
from animal figurative language

Received: *January 17, 2019*

Revised: *May 3, 2019*

Accepted: *May 24, 2019*

อภิรัฐ คำวัง

Aphirat Kamwang

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University

aphirat.kam@mahidol.edu

บทคัดย่อ

ศุรบานีเป็นบทสวดพระธรรม ประพันธ์ไว้ในพระมหาคัมภีร์แห่งศาสนาซิกข์ (คุรุสาดานิรันดร์กาล) ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พิจารณาเฉพาะการนำสัตว์มาใช้เป็นภาพพจน์ในทางวรรณกรรม โดยเน้นการอุปมาสัตว์เป็นพฤติกรรมของมนุษย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักปรัชญาคำสอนที่คุรุสาดาสผู้ประพันธ์ได้ถ่ายทอดต่อศิษยานุศิษย์ อันจะทำให้เกิดความตระหนักและความเข้าใจในความเป็นมนุษย์ นำไปสู่ปฏิบัติการพัฒนาทางจิตวิญญาณ โดยศึกษาด้วยวิธีการสุ่มเลือกศุรบานี 50 บท ซึ่งให้ครอบคลุมสรรพสัตว์ และพบ 40 ชนิดพันธุ์ที่ได้อาศัยพฤติกรรมที่เด่นของสัตว์ต่างๆ มาสื่อเป็นตัวอย่าง สำหรับบทความวิจัยนี้ พิจารณานำเสนอ 7 กรณีศึกษา และ 11 ชนิดพันธุ์ และผลการศึกษาบางส่วน ศุรบานีอุปมาเรื่องสำคัญ คือ เรื่องมายาและความหลง เรื่องความรักศรัทธาต่อ “วายุ คุรุ” เรื่องปัญญา ตลอดจนการประพาสของอริยสาวก (คุรมุข) ซึ่งผลการศึกษาถือเป็นเรื่ององค์ความรู้ทางปรัชญาศาสนาซิกข์ที่มีความน่าสนใจและน่าจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมไทย หากจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

คำสำคัญ : อินเดียศึกษา, ศาสนาซิกข์, ศรี คุรุ ครันต์ ซาฮิบ, ศุรบานี, ภาพพจน์

Abstract

Gurbani is a collection of hymns and prayer teachings compiled into the Sikh Holy Scripture (The Eternal Guru). This study explores the use of figurative language related to animals found in Gurbani, focussing specifically on the description of animals used as analogies of human conduct. The objective is to study the underlying philosophy and doctrinal guidance that the Gurus have provided their followers to enable them to better understand themselves as human beings and thereby realize higher spiritual progress. Gurbani compositions including 50 Shabads have been randomly selected to identify references to animals, 40 species of which were found and their traits described as examples. Seven cases comprising 11 species were studied in total finding that some animal descriptions in Gurbani drew analogous comparisons with spiritual aspects like Maya (delusion) and attachment, love and devotion towards “Waheguru” (Almighty God), wisdom, and proper conduct of a true disciple (Gurmukh). The result of this study is a deeper knowledge of Sikh spiritualism and its fascinating philosophy which offer valuable lessons for Thai society if applied to strengthen or reinforce morality and ethical living.

Keywords: Indian Studies, Sikhism, Shri Guru Granth Sahib (SGGS), Gurbani, figurative language

1. บทนำ

เหตุแห่งความสนใจสู่การศึกษาวิจัย ครุศาสตร์แห่งศาสนาซิกข์สอนอะไรต่อศิษยานุศิษย์ โดยประพันธ์เป็นครุบานีหรือบทสวดพระธรรม อันเป็นเหตุที่มาของความสนใจในการศึกษาวิจัยนี้

ศาสนาซิกข์เป็นศาสนาประเภทเทวนิยม โดยเชื่อมั่นศรัทธาต่อความเป็น “เอก” (“เอก โองการ”) แห่งจักรวาล สรรพสิ่งทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตล้วนสร้างขึ้นด้วยพลังอำนาจ สถิตอยู่ในสรรพสิ่งที่สร้างนั้น และสรรพสิ่งจะกลับไปรวมกันเป็นเอก เน้นการวิจารณ์ตามแนวศาสนาหรือศึกษาพร้อมกับฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง บนพื้นฐานของความเชื่อมั่นในศักยภาพความเป็นมนุษย์ เป็นศาสนาที่ไม่มีนักบวช คฤหัสถ์สามารถเข้าถึงและบรรลุสัจธรรมด้วยปัญญา

การก่อกำเนิดศาสนาในดินแดนปัญจาบ องค์ปฐมครุศาสตร์คือ ครู นานัก ซาฮิบ นับปีประสูติ พ.ศ. 2012 เป็นปีเริ่มต้น ถือเป็นศาสนาใหม่ในอนุทวีปอินเดีย ศาสดามีสถานะ “ครู” (ครู) ทำหน้าที่เป็นคนกลาง นำสัจจะแห่ง “วาฮู ครู” มาชี้แจงต่อมวลมนุษยชาติ ส่วนสาวกมีสถานะเป็นศิษย์ (สิกขา ซิกข์) เป็นผู้ศึกษาและปฏิบัติตนตามแนวทางของครุศาสตร์

ตำแหน่งครุศาสตร์ในยุคแรก ระหว่างปี พ.ศ.2012-2251 รวม 239 ปี เป็นการสืบทอดในรูปมนุษย์จากครุศาสตร์องค์ที่ 1 ถึงองค์ที่ 10 ในสมัยครุศาสตร์องค์ที่ 10 นั้น สถาปนาพระมหาคัมภีร์เป็นครุศาสตร์ในรูปพระมหาคัมภีร์ คือ ศรี ครู ครันถ์ ซาฮิบ เป็นครุศาสตร์นรินทร์กาล ตั้งแต่ พ.ศ.2251 สืบมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น ศรี ครู ครันถ์ ซาฮิบ เป็นทั้งครุศาสตร์และพระมหาคัมภีร์ ซึ่งครุบานีส่วนใหญ่ประพันธ์โดยครุศาสตร์ในรูปมนุษย์ (Kamwang, 2017)

ตั้งแต่การเริ่มเผยแพร่สัจธรรมของครุศาสตร์องค์ที่ 1 ได้ใช้วิธีการขับร้องบทสวดประกอบทำนองเรียกว่า “กිරตัน” ครุบานีได้ประพันธ์ตามรูปแบบสังคิตอินเดียโบราณ ต่อมาครุศาสตร์องค์ที่ 5 ได้รวบรวมครุบานีของครุศาสตร์องค์ที่ 1 ถึงองค์ที่ 5 และได้พิจารณาคำสอนของนักบวชนิกายลัทธิศาสนาอื่นที่มีแนวคิดตรงกัน บันทึกด้วยอักษร “คุรมูขี” หรือภาษาปัญจาบ และสถาปนาเป็นพระมหาคัมภีร์ กระทั่งครุศาสตร์องค์ที่ 10 ได้เพิ่มครุบานีของครุศาสตร์องค์ที่ 9 แล้วสถาปนาครุบานีในพระมหาคัมภีร์เป็นครุศาสตร์ แทนการสืบทอดในรูปมนุษย์ (Kamwang, 2016)

ครุบานีเดิมเป็นการคัดสำเนาด้วยมือ ต่อมาปี พ.ศ.2407 ได้เริ่มพิมพ์ด้วยเครื่องและกำหนดมาตรฐานการพิมพ์ 1,430 องค์ (หรือหน้าของพระมหาคัมภีร์) แต่ละหน้าประกอบด้วย 19 บรรทัด (Gurbani, 2014) ครุบานีส่วนใหญ่ประพันธ์ในลักษณะ “ชบัต” และอื่นๆ เช่น ลักษณะโคลก แต่ชาวซิกข์เรียกโดยรวมว่า “ชบัต” เฉพาะครุบานีแห่งครุศาสตร์ในรูปมนุษย์ประพันธ์ไว้กว่า 4,900 ชบัต ประมวลเป็นหมวดหมู่ เรียกว่า “ราก” รวม 31 ราก

ในการชุมนุมเจริญธรรมของชาวซิกข์ ถือเป็นชุมชนทางศาสนาหรือเรียกว่า “สังคัต” และเป็นวัตรปฏิบัติ ปัจจุบันสังคัตทั่วโลกจะอัญเชิญครุศาสตร์ในรูปพระมหาคัมภีร์จากศูนย์กลางเมืองอมฤตสาร์ รัฐปัญจาบ ประเทศอินเดีย เพื่ออัญเชิญสู่ศาสนสถานประจำชุมชนและที่บ้านเรือนของตน รวมถึงชุมชนของชาวไทยซิกข์ด้วย ซึ่งตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5

สำหรับศาสนาซิกข์ในสังคมไทย ได้รับการรองรับเป็นศาสนา 1 ใน 5 ศาสนาอย่างเป็นทางการของไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2512 (ปีแห่งการเฉลิมฉลองศาสนาซิกข์ 5 ศตวรรษ) ทว่าเป็นศาสนาที่สืบทอดนับถือเฉพาะในตระกูลชาวไทยซิกข์จากรุ่นสู่รุ่นเท่านั้น โดยไม่ได้มีการเผยแผ่ศาสนาต่อสาธารณะและชาวท้องถิ่น ทำให้องค์ความรู้ทางปรัชญาศาสนาของซิกข์จำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มศาสนิก

อย่างไรก็ดี องค์ความรู้ดังกล่าวเป็นสิ่งที่น่าสนใจ น่าศึกษา เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เป็นการยกระดับความเป็นมนุษย์ หากมิได้นับว่าเป็นเรื่องศาสนาแล้ว องค์ความรู้ถือเป็นสัจธรรมและความเป็นเหตุผล การได้ศึกษา ได้ปฏิบัติ จะช่วยเสริมสร้างคุณประโยชน์แก่สังคมไทยได้อีกทางหนึ่ง

และนอกจากนี้ บทความวิจัยนี้ยังมีเป้าประสงค์อีกประการหนึ่ง คือ การเผยแพร่ความรู้ทางปรัชญาศาสนาจากอินเดีย ในวาระแห่งการเฉลิมฉลองศาสนาซิกข์ 550 ปี (พ.ศ.2012-2562)

บททวนวรรณกรรม ผลงานวิชาการเกี่ยวกับคุรบานีส่วนใหญ่มาจากนักวิชาการชาวซิกข์หรือคนใน เผยแพร่ทั้งภาษาปัญจาบ ภาษาอังกฤษ และภาษาอื่นๆ โดยจำแนกผลงานเป็น 3 ประเภท คือ (1) การถอดความ แปล ขยายความ (2) การศึกษาประเด็นเฉพาะ (3) การศึกษาหลักคำสอนเปรียบเทียบกับลัทธิศาสนาอื่น อย่างไรก็ตาม สองลักษณะแรกเป็นที่นิยมศึกษา และมีมิติที่หลากหลาย มีผลงานเผยแพร่อย่างต่อเนื่องทั้งสิ่งพิมพ์และฉบับออนไลน์ สำหรับการศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาประเด็นเฉพาะมิติใดมิติหนึ่งโดยนักวิชาการไทย ที่ไม่ใช่ศาสนิกของศาสนา

ตัวอย่างผลงานการถอดความ แปล และขยายความ ผลงานเด่นคือ หนังสือที่คณะกรรมการกลางคุรุศวาราสูงสุดรับรอง คือ “*Sri Guru Granth Sahib (English and Panjabi translation)*” (Singh, Manmohan, 1981) ขณะที่ “*Sri Guru Granth Sahib: In English translation*” (Singh Talib, 2004) เป็นฉบับที่ใช้ในมหาวิทยาลัยปัญจาบ ส่วนผลงานของชาวไทยซิกข์ เป็นการถอดความ ขยายความภาษาไทย เน้นบทสวดวัตรที่ให้เข้าใจความหมาย เช่น บทสวด “สุขุมณี ซาฮิบ” (Suriya-amarith, 2016) บทสวด “อนันต ซาฮิบ” (Suriya-amarith, 2018)

ตัวอย่างผลงานที่ประเด็นเฉพาะ เช่น หนังสือ “*Shabad dictionary: The subject matter of Sri Guru Granth Sahib Ji*” (Kaur Vaid, 2008) ประมวลคุรบานีโดยจำแนกสิ่งต่างๆ กว่า 550 หัวข้อ กลุ่มสิ่งที่มีชีวิต เช่น หงส์ ดอกบัว เป็นต้น ส่วนผลงานที่เน้นวิเคราะห์สัจธรรมเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์ เช่น “*Five vices and Four eras*” และ “*The third eye*” (Singh Maskin, 2008) เนื้อหาเด่นเป็นเรื่องบาปทั้งห้า อุปมาพฤติกรรมสัจธรรมมนุษย์ที่เป็นบาป ขณะที่บทความ “*Monkey-Mind*” (Singh, T., n.d.) มุ่งอธิบายเรื่องจิตของมนุษย์ ที่มีความบ้า (crazy) จากอีโก้ (ego) และตัวตนที่หลงอยู่ในมายา

อย่างไรก็ดี การศึกษาประเด็นเฉพาะและการวิเคราะห์สัจธรรมที่ใช้เป็นภาพพจน์ในคุรบานียังมีผลงานที่ไม่มากนัก ทำให้บทความวิจัยนี้ได้มีโอกาสนำเสนอประเด็นดังกล่าว และได้หยิบยกเรื่องสำคัญประการหนึ่งในศาสนาซิกข์ นั่นคือ เรื่องมายาและความหลง

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาครุบานีแห่งศาสนาซิกข์ ผ่านกรณีศึกษาคำสอนที่นำสัตว์เป็นภาพพจน์เพื่อการอุปมาพฤติกรรมของมนุษย์

3. ระเบียบวิธีการวิจัย

เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และเป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) ด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ โดยบูรณาการสาขาศิลปศาสตร์ ปรัชญา ศาสนา สังคมวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์

ขอบเขตการวิจัย ศึกษาครุบานี เฉพาะการอุปมาพฤติกรรมของสัตว์และมนุษย์

ระยะเวลา ศึกษาเฉพาะกรณีที่ผู้เลือก ใช้ระยะเวลา 1 ปี ระหว่างปี พ.ศ.2560-2561

นิยามศัพท์ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ศัพท์ด้านวรรณกรรมและศัพท์เฉพาะศาสนาซิกข์ ดังนี้

(1) **ศัพท์ด้านวรรณกรรม** ตามนิยามศัพท์วรรณกรรม (The Royal Society, 1996) ภาษาภาพพจน์ (figurative language) เป็นภาษาที่ผิดแผกไปจากปรกติ ในด้านการเรียบเรียงลำดับคำหรือความหมายของคำ เพื่อให้เป็นสำนวนที่แปลกใหม่ มีพลัง เพื่อให้มองเห็นภาพ เพื่อพรรณนาโดยการเปรียบเทียบ เพื่อให้เห็นความคล้ายคลึงในสิ่งที่ไม่คล้ายคลึงกัน ภาษาภาพพจน์คือข้อเขียนที่นำเอาภาพพจน์ (figure of speech) อย่างเดียวหรือหลายอย่างมาใช้ โดยแบ่งอย่างกว้างๆ ได้ 2 ชนิด คือ ภาพพจน์วาทศิลป์ (rhetorical figure) และภาพพจน์เปรียบเทียบ (trope) ซึ่งภาพพจน์ที่รู้จักกันมากที่สุด ได้แก่ ภาวะแย้ง (antithesis) อุปมา (simile) อุปลักษณ์ (metaphor) บุคลาธิษฐาน (personification) การกล่าวซ้ำ (repetition)

สำหรับบทความวิจัยนี้ ภาพพจน์ที่ปรากฏในกรณีศึกษาและเป็นสิ่งที่เด่น ได้แก่

(1.1) อุปมา การนำเอาสิ่งต่างกัน 2 สิ่งมาเปรียบเทียบกันโดยใช้คำเชื่อม ในภาษาอังกฤษ เช่น like, as, than หรืออาจใช้กริยา appear, seem ส่วนในครุบานีใช้คำเชื่อมภาษาปัญจาบ คือ **ਮਿਓ** อ่านว่า เยียว และ **ਜਿਸੀ** อ่านว่า แยซี แปลว่า ดังตั้ง

(1.2) อุปลักษณ์ การนำเอาสิ่งที่ต่างกัน 2 สิ่งหรือมากกว่า แต่มีคุณสมบัติบางประการร่วมกันมาเปรียบเทียบกัน โดยเปรียบเทียบว่าสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยตรง

(1.3) สัญลักษณ์ (symbol) สิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตซึ่งเป็นตัวแทนหรือสิ่งแทนของอีกสิ่งหนึ่ง รวมถึงการกระทำและท่าทางอาจเป็นสัญลักษณ์ได้

(1.4) การเปรียบเทียบ (contrast) การนำเอาจินตภาพ (image) ข้อคิดเห็น หรือทั้งสองอย่างที่แตกต่างกันหรือตรงข้ามกันมาเข้าคู่กันเพื่อทำให้ฉาก แก่นเรื่อง เนื้อเรื่องตอนนั้นเข้มข้น ชัดเจน

(1.5) ปฏิพจน์ (rhetorical question) ได้แก่ การใช้คำถามอย่างรวดเร็วต่อเนื่องกันเป็นชุด การถามที่ใช้ถามผู้อื่นหรือตนเองเพื่อแสดงถึงความประหลาดใจ ความพิศวงงงงวย ความโกรธ ซึ่งเป็นคำถามที่ตอบไม่ได้ ยากนัก การถามที่ไม่ต้องการคำตอบเพราะรู้คำตอบชัดเจนอยู่แล้ว

(2) ศัพทเฉพาะศาสนาซิกข์ คำและวลีที่เกี่ยวข้อง

(2.1) วลี “วายุ คुरु” หรือ “วาเฮ่คुरु” มาจากการเปล่งเสียงด้วยความอัศจรรย์ใจ เป็นวลีที่ใช้กล่าวแทนคำว่า “พระเจ้าเป็นเจ้า” เนื่องจากศาสนาซิกข์ไม่มีชื่อเรียกพระเจ้า จึงเรียกด้วยชื่อรอง ซึ่งมีหลายชื่อ เรียกตามสถานะและบริบทที่จะสื่อ ซึ่งวลีดังกล่าวเป็นที่นิยมกันมาก (Kamwang, 2016)

(2.2) คำว่า “นาม” เป็นชื่อหรือนามแห่ง “วายุ คुरु” ในภาษาอังกฤษ แปลว่า “The Name of the Almighty” (Singh Dilgeer, 1997) ในลักษณะการกล่าวชื่อแห่งพระเจ้า

(2.3) ครุมซึ เป็นอักษรภาษาปัญจาบ ใช้บันทึกคุรบานี และชาวซิกข์ใช้สื่อสารในปัจจุบัน

(2.4) ซบัต เป็นลักษณะการประพันธ์คุรบานีตามระบบสังคีตอินเดียโบราณ คล้ายเป็นฉันทลักษณ์ เช่น ลักษณะ 4 บท 8 บท 16 บท แต่ละซบัตประกอบด้วยส่วนย่อย เช่น บท บาท วรรค แต่ไม่จำเป็นต้องมีครบทุกส่วนย่อย และยังมีการประพันธ์ลักษณะอื่นๆ เช่น ลักษณะโคลง

(2.5) วลีอุทาน “โอ้ ...” ตามขนบธรรมเนียมของการถอดความคุรบานี จะนิยมเพิ่มวลีอุทานไว้ต้นวรรคแทรกบางแห่ง เพื่อเน้นและให้น้ำหนักต่อคำนามที่กล่าวนั้น แม้ว่าจะไม่ปรากฏในคุรบานีที่คุรศาสดาประพันธ์ไว้ก็ตาม เช่น “โอ้ สหาย” “(โอ้ มารดา)” ซึ่งจะอยู่ในเครื่องหมายวงเล็บหรือไม่ก็ได้ พิจารณาตามบริบทของซบัตนั้นๆ

วิธีการวิจัย

(1) ทบทวนวรรณกรรม : เป็นการสำรวจเอกสารและข้อมูลในระบบอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวกับการศึกษาคุรบานีทั้งภาษาอังกฤษ ภาษาปัญจาบ และภาษาไทย

(2) พิจารณาคุรบานี : เป็นการสุ่มเลือกคุรบานี เริ่มสืบค้นจากฉบับอิเล็กทรอนิกส์ พิจารณาตามรายการสัตว์ โดยสุ่มได้กว่า 90 กรณีศึกษา ให้ครอบคลุมสรรพสัตว์ เมื่อพิจารณาเฉพาะการใช้สัตว์เป็นภาพพจน์ และพิจารณาคุรบานีที่มีชื่อเสียง ที่น่าสนใจและเป็นที่ยอมรับมาอย่างกว้างขวางของศาสนิก จึงคัดเลือก 40 กรณีศึกษา ในบทความนี้นำเสนอ 7 กรณีศึกษา เป็นตัวอย่างเพื่อเชื่อมโยงสู่หลักปรัชญา ได้แก่ คุณธรรม มายา และความหลง ความรักความศรัทธา ปัญญา

(3) ถอดเสียง ถอดความ : การถอดเสียงคุรมุซึเป็นคำอ่านภาษาไทยอ้างอิงจากฉบับของยัสपाल กอร์ (Kaur, 2004) ส่วนการถอดความเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ทรงคุณวุฒิชาวไทยซิกข์ เทียบเนื้อหาจากฉบับต่างๆ ที่มีชื่อเสียง อ้างอิงหลักจากฉบับ Manmohan Singh (1981)

(4) ตรวจสอบ : ในแต่ละขั้นตอนของการถอดความ ตรวจภาษา ความหมาย การเรียงประโยค การเพิ่มขยายถ้อยคำตามขนบธรรมเนียม

(5) วิเคราะห์ : เป็นการวิเคราะห์เพื่อจัดกลุ่มกรณีศึกษา เป็นการวิเคราะห์การใช้ภาพพจน์ และเป็นการวิเคราะห์ปรัชญาคำสอนที่อธิบายไว้ในกรณีศึกษา

(6) สังเคราะห์ : เป็นการสังเคราะห์องค์ความรู้ทางปรัชญาศาสนาซิกข์ อันจะเป็นแนวทางที่นำไปประยุกต์ใช้กับสังคมไทยในอนาคต

การตีความภาษาข้ามวัฒนธรรมและศาสนา ข้อควรระวังบางประการ ได้แก่

(1) บทสวดประพันธ์เป็นสังคิตที่มีการเล่นคำ สำนวน สัมผัสต่างๆ แต่การถอดความได้พยายามเน้นให้ตรงตามสิ่งที่ครูศาสนาถ่ายทอด ถือเป็นข้อจำกัดในการเล่นคำเล่นภาษา และการวิเคราะห์ต้องอาศัยเข้าใจต่อเจตนารมณ์ว่าเป็นปรัชญาเรื่องใด หรือมีประวัติศาสตร์ศาสนาอย่างไร

(2) ศัพท์ที่ปรากฏในบทสวดเป็นการใช้ในความหมายทางธรรม ตัวอย่างเช่น คำว่า “รัก” เป็นสิ่งที่มนุษย์มีต่อ “วาฮุ ครู” และที่ “วาฮุ ครู” มีต่อมนุษย์ ซึ่งไม่ได้มีความหมายทางกามารมณ์

(3) คำที่ใช้ตรงกับภาษาไทย แต่มีความหมายต่างกัน เช่น คำว่า “มายา” เป็นความหลงผิด คำว่า “วิจารณ์” เป็นการศึกษาและปฏิบัติตนทางธรรม ซึ่งศัพท์เหล่านี้ได้อธิบายไว้แล้วในเนื้อหา

4. ผลการวิจัย

คุรบานีอันเป็นบทสวดพระธรรมแห่งคุรศาสนานี้ บางส่วนมีการใช้ภาพพจน์ด้วยการหยิบยกสิ่งต่างๆ เป็นตัวอย่างประกอบการอบรมสั่งสอนศิษยานุศิษย์ที่มีศักยภาพ มีพื้นเพที่หลากหลาย คุรบานีสามารถสร้างจินตนาการอันลึกซึ้งต่อผู้สวดและผู้ฟังการสวด โดยใช้ภาษา เรื่องราวที่เรียบง่าย ใกล้ตัว เป็นสิ่งที่รับรู้กันทั่วไป และหนึ่งในนั้นคือ การนำสัตว์มาใช้เพื่อการอุปมาเป็นพฤติกรรมและจิตของมนุษย์ อาศัยข้อเด่นข้อด้อยและสัญลักษณ์ของสัตว์ทั้งหลายเป็นตัวอย่างที่มีนัยสำคัญ

จากการสำรวจสัตว์ที่นำมาประพันธ์ในครุบานียังไม่สามารถทราบอย่างชัดเจนว่ามีจำนวนเท่าไร มีชนิดพันธุ์ใดบ้าง แต่จากการสุ่มเลือกพบมากกว่า 40 ชนิดพันธุ์ ใช้ทั้งการอุปมาและเป็นตัวประกอบ อย่างไรก็ตาม ในบทความวิจัยนี้ขอนำเสนอ 7 กรณีศึกษา อุปมาสัตว์ 11 ชนิดพันธุ์ ได้แก่ หงส์ นกกระยาง ปลา สุนัข ช้าง นกกระจอก นกจาตริก (นกทองถิ่น) ผีเสื้อ กวาง ผึ้ง และอูฐ

กรณีศึกษาที่ 1 อริยสาวก³อุปมาเป็นหงส์ พิจารณาอัญเชิญมาจาก “ราก วัดอินสุ” รากที่ 8 หน้า 585
 ประพันธ์ลักษณะโคลง ผู้ประพันธ์คือ ครูศาสดาองค์ที่ 3 ซึ่งอุปมาเป็นหงส์กับนกกระยาง

ਸਬਦਿ ਰਤੇ ਵਡ ਹੰਸ ਹੈ ਸਚ ਨਾਮ ਓਰਿ ਧਾਰਿ ॥

สวด รัตนสูตร หันสุ แห่ สัจ นาม อร ต้าร ||

(ไอ้ สหาย) ผู้ใดที่ฟัง “นาม” แห่งสัจจะ รำลึกพระธรรมในดวงจิต

ผู้นั้นเหมือนหงส์ที่ยิ่งใหญ่ เป็นสาวกผู้เปี่ยมคุณธรรม

ਸਚ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਸਦ ਸਚਿ ਰਹਿ ਸਚੈ ਨਾਮਿ ਪਿਆਰਿ ॥

สั่ง ชังกระแะ สัต สัจ รแะ สัจแจ นาม เปอร ||

เนื่องด้วยความรัก ผูกพัน ยึดมั่น สะสม (ปฏิบัติ)⁴ สังกรรม และศรัทธาใน “นาม”

ਸਦਾ ਨਿਰਮਲ ਮੈਲ ਨ ਲਗਈ ਨਦਰਿ ਕੀਤੀ ਕਰਤਾਰਿ ॥

สดา นิรมลล์ แมล นา ลกัย นัฏฐ กัฏฐี กัฏฐาร ||

ผู้ันจะบริสุทธิ์ ไร้มลทิน ผุดพ้อง “วาฮู ครู” โปรดเมตตา อวยพร

ઠાનઠ ઘઉં ડિઠ લે ઘણિઘઠઠે ને અઠસિઠ નપિઠ મુઠાઠિ ॥૧॥
 นานัก ฮอ เต็น แก บัลฮารณ โย อันเต็น ยแปห์ มุราร ॥1॥⁵

นานัก (ครูศาสดา ท่านกล่าว) ขอน้อมคารวะ เคารพ
 ต่อผู้ที่สวดภาวนา “นาม” แห่ง “วายุ ครู” ทุกขณะจิต

... ..

મે જાનિઆ લઠ ઘમ્મુ ઇ ડા મે લીઆ મ્મુ ॥
 แม่ ยานเอา วัด หันสุ แฮ ตา แม่ กือา ชังค์ ॥
 (โธ่ สหาย) ข้าเข้าใจผิดคิดว่าผู้นั้นเป็นหงส์ผู้ประเสริฐ จึงได้คบหาสมาคมด้วย

ને જાણ ઘમ્મુ ઘમ્મુ ડા જનમિ ઠ લેલી અમ્મુ ॥૨॥
 เย ยานา บัก บัปรา ตา ยนม นา เดดี อังค์ ॥2॥
 หากรู้เข้าใจตั้งแต่แรกว่า ผู้นั้นเป็นเพียงนกกระยางที่น่าเวทนา
 ชีวิตนี้ข้าคงจะไม่ร่วมสมาคมตั้งแต่เกิด

ศรี ครู ครันต์ ซาฮิบ องค์ 585

วิเคราะห์การใช้ภาพพจน์ที่เด่นและสาระสำคัญ

หงส์อุปมาเป็น “อริยสาวก” ที่มีปัญญาและประเสริฐ (เรียกว่า “คุรมุข”) ขณะที่นกกระยางอุปมาเป็น “อิตสาวก” ที่ไร้คุณธรรม ยึดถือตนเป็นหลัก (เรียกว่า “มันมุข”) โดยเฉพาะเจาะจงว่าเป็นนักบวชไร้คุณธรรม โดยทั้งสองชนิดพันธุ์นี้จะเห็นได้ว่า เป็นการอุปมาเป็นมนุษย์สองจำพวกและเป็นการเปรียบเทียบด้วยพฤติกรรมที่มีคุณธรรมและไร้คุณธรรม

ธรรมชาติของนกทั้งสองนี้ต่างก็มีขนขาวที่สวยงามซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ ลักษณะเดียวกับนักบวชผู้ประเสริฐที่มีจิตอันบริสุทธิ์ แต่คุרבานีแยกความแตกต่างระหว่างหงส์กับนกกระยางด้วยพฤติกรรม (ปรากฏในชบัตอื่น) โดยหงส์จะลอยน้ำว่ายน้ำด้วยท่าทางที่สง่างาม ขณะที่นกกระยางจะยืนสงบนิ่งคล้ายทำสมาธิ แต่ต่ายังจ้องจับปลา ถือเป็นการแสร้งให้ผู้อื่นหลงเข้าใจผิดว่าทำสมาธิ คุרבานีชี้แจง ไม่ควรจะคบหาสมาคมกับนักบวชไร้คุณธรรม

กรณีศึกษาที่ 2 มนุษย์ที่หลงตนอุปมาเป็นปลาน้อยในทะเลกว้างลึก พิจารณาอัญเชิญมาจาก “ราก ศิริราก” รากที่ 1 หน้า 55 ผู้ประพันธ์คือ ครูศาสดาองค์ที่ 1 มีการอุปมาเป็นปลา

મહુલી જાણુ ઠ જાણિઆ મમ્મુ ધાઠા અમ્મુ ॥
 มัหฺลี ยาล นา ยาเณอา ชัร คารา อัสค่าง ॥

มัจฉาน้อยไม่ได้สังเกตเห็นร่างแห ขณะเวียนว่ายในทะเลที่กว้างลึก

અડિ મિઆણી મોગણી લિઉ લીડે લેમ્મુ ॥
 อัด เซอาณิ โห้หฺณ กั๊ว กิโตะ เวซ่าง ॥
 (ปูฉา) ทำไมมัจฉาน้อยที่ฉลาดและสวยงาม ลุ่มหลงตนจนชะล่าใจ

๑๑
 ๑๒
 ๑๓
 ๑๔
 ๑๕
 ๑๖
 ๑๗
 ๑๘
 ๑๙
 ๒๐
 ๒๑
 ๒๒
 ๒๓
 ๒๔
 ๒๕
 ๒๖
 ๒๗
 ๒๘
 ๒๙
 ๓๐
 ๓๑
 ๓๒
 ๓๓
 ๓๔
 ๓๕
 ๓๖
 ๓๗
 ๓๘
 ๓๙
 ๔๐
 ๔๑
 ๔๒
 ๔๓
 ๔๔
 ๔๕
 ๔๖
 ๔๗
 ๔๘
 ๔๙
 ๕๐
 ๕๑
 ๕๒
 ๕๓
 ๕๔
 ๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐

ด้วยการกระทำ (ชะล่าใจ) ของตน ความตายเลยมาครอบเหนี่ยว

ਭਾਈ ਰੇ ਇਉ ਸਿਰਿ ਜਾਣਹੁ ਕਾਲੁ ॥ ਜਿਉ ਮਛੀ ਤਿਉ ਮਾਣਸਾ ਪਵੈ ਅਚਿੰਤਾ ਜਾਲੁ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਪਾਇੰ ਰੇ ਐਵੈ ਕੀਰ ਧਿਆਨੈ ਗਲ ॥ ਯੈਵ ਮੱਖਸੀ ਟੈਵ ਮਾਨਸਾ ਪਵੈ ਅਚਿੰਤਾ ਜਾਲੁ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
(ਕੁਰਸ਼ਾਸਤਾ ਪ੍ਰੋਤਮ ਪਾਦ)

ไอ้ สหาย จงเข้าใจเถิดว่าความตายเสมือนร่างแหที่ลอยเหนือหัวเจ้าอยู่ตลอดเวลา
จะมาคลุมหัวเช่นเดียวกับมัจฉาน้อยอย่างไม่คาดฝัน

ศรี คุณ รัตน์ ซาฮิบ องค์ 55

วิเคราะห์การใช้ภาพพจน์ที่เด่นและสาระสำคัญ

คุรบานีเน้นเรื่องความหลง โดยเฉพาะความหลงตน นำปลาน้อยอุปมาเป็นมนุษย์ เน้นว่าเป็นปลาตัวน้อย ฉลาด สวยงาม ส่วนทะเลกว้างลึกเป็นสัญลักษณ์แทนโลกนี้ เป็นอาณาจักรแห่ง “วาฮ คุรุ” ขณะที่ร่างแหเป็นสัญลักษณ์แทนความตาย (ร่างแหใช้จับปลา) นอกจากนี้ ยังใช้ปฏิบัติจดด้วยคำถามในวรรคต้นก่อนแล้วเฉลยคำตอบในวรรคถัดไป

ปลาน้อยว่ายในทะเลด้วยความชะล่าใจ มิได้ระวังตัว วันหนึ่งว่ายไปติดร่างแห ก็ถูกจับตัวและนำไปสู่ความตาย ลักษณะเดียวกับมนุษย์ อาศัยอยู่ในโลกกว้าง หลงตนว่าฉลาด สง่างาม ใช้ชีวิตด้วยความชะล่าใจและความประมาท วันหนึ่งต้องประสบกับความตายอย่างไม่รู้ตัว โดยไม่ได้เตรียมตัว

กรณีศึกษาที่ 3 จิตของมนุษย์อุปมาเป็นทางของสุนัข พิจารณาอัญเชิญมาจาก “ราก เหวกันถ่ารี”
รากที่ 6 หน้า 536 ประพันธ์ลักษณะขบัต ผู้ประพันธ์คือ ครุฑาสดาองค์ที่ 9 มีการอุปมาเป็นสุนัข

จข มตุ ๓๖ ๓ ๖๖๖ ๖๖ ॥
 แญห์ มั่น แนก นา กเฮโอ กเร ॥
 (ไอ้ สหาย) ดวงจิตนี้ไม่เชื่อคำแนะนำของข้า (ครูศาสนา) แม้สักนิด

ਸਿਖ ਸਿਖਾਇ ਰਹਿਓ ਅਪਨੀ ਸੀ ਦੁਰਮਤਿ ਤੇ ਨ ਟਰੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ชี้ค จิคาย รเหยโอ อับนึ ชี ดุรมัต เต นา ทแร ॥1॥ รเฮา ॥

ข้าเหนื่อยล้าที่จะให้คำแนะนำ (แก่จิตমনุษย์) ซึ่งไม่ยอมเลิกล้มความคิดที่เลวร้ายแต่ประการใดเลย

મદિ માદિઆ કે ઢદિઈ ઘદરે ઠરિ જસુ નહિ ઊંચરે ॥
 મદ માયઆ ગ્ગે પેયો બારો ઈર યસ નેંઈ ઊંચરે ॥
 (ૐ સહાય) જિતલગ ગમગય મેમાયનિગિલેસ માયા
 (દ્વાયહેત્તે) જિંગપયાયામસવદાનાસરસેરિયુકુન “વાઈ કુર”

॥ कवि परमपुंज जगत् कवि स्वयं अनन्त उच्यते ॥१॥
 กัร ปรมปญฺจ ยกัต โท แดหํแก อัมปน อุตฺถโร ปะเรว ๑
 คคโง หลอกลงโลก (นำเอาทรัพย์สิน) ไปเสพบำเรอร่างกายจนอ้วนพี

ສຸພານ ປູຮ ມີຕີ ເວີ ນ ສູ່ ບໍລິ ນ ການ ບໍລິ ແ
ສຸອານ ປູຮ ເຍີ້ ໂຍ ນາ ສູ່ ກິ ອາ ນາ ການ ຕະ ຂາ ແ
ດຊເຊນ ທາງ ສັນ ທິ ທິ ດ ດ ອ ໄ ມີ ທາງ ຈະ ຕຽງ ໄດ້ (ຈິຕ ທິ ເຊນ ກັນ) ດ້ວຍ ການ ຈິຕ ອຸ ນ ໄ ສນ ຈິຕ ຈິຕ ສິ ດ ກ່າວ ຕີ ອນ

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥२॥१॥
 กโห้ นานัก ปัจย รัม นาม เน็ต ยา เต กายย สเร ॥2॥1॥
 นานัก (ศาสดา ท่านกล่าวแกจิต)
 จงสวดภาวนารำลึกถึง “นาม” ตลอดกาลเถิด แล้วทุกกิจกรรมจะสมประสงค์และสำเร็จ
 ศรี ครู ครันต์ ซาฮิบ องค์ 536

วิเคราะห์การใช้ภาพพจน์ที่เด่นและสาระสำคัญ

คุรบานีอุปมาทางอของสุนัขเป็นจิตของมนุษย์ โดยที่ทางสุนัขจะโค้งคองตามธรรมชาติ ไม่สามารถที่
 จะตัดให้ตรงได้ ลักษณะเดียวกับจิตของมนุษย์ เน้นว่าเป็นจิตที่ดื้อ แสดงพฤติกรรมคดโกง หลอกลวง เมื่อมี
 ทรัพย์สินก็ใช้เสพบำเรอต่อร่างกาย โดยไม่พัฒนาจิต จึงเป็นจิตที่ดื้อ แม้ว่าจะอาศัยการสวดภาวนารำลึกถึงคุณแห่ง
 “วาช คุรุ” ตามแนวทางแล้วก็ตาม จิตนั้นก็กลับไปเหมือนเดิม ไม่ต่างอะไรไปจากการพยายามที่จะตัดหางอ
 ของสุนัขให้ตรง ซึ่งเป็นไปไม่ได้

กรณีศึกษาที่ 4 การอุปมาความโหดเป็นช้าง ความอ่อนนุ่มเป็นนกกะจอก พิจารณาอัญเชิญมาจาก “ราก มลาร” รากที่ 27 หน้า 1,286 ประพันธ์ลักษณะโคลง ผู้ประพันธ์คือ ครูสาธิตาองค์ที่ 1 มีการอุปมาเป็นช้างกับนกกะจอก

सपु मरु वसती पिपु गुह्य धादै पमि मे दाटा धापि ॥
 सो मन् हस्तै गीओं गुर काव पैयुज सध दाना काय ॥

ช้างกินเนย 100 มั่น⁷ บวกน้ำตาลทรายแดง และข้าวโพด 500 ตาณา เป็นประจำ

उवे दुवे वेच उडादै साधि राधिअे नहुतापि ॥
 ดแก พูแก कैห์ उदाव चार्थ केयऐ पछतय ॥

เมื่ออิมสาราณก็จะเรออออกมาแล้วเป่าพ่นให้ฟุ้งกระจาย แต่เศร้าใจนักเมื่อสิ้นลมหายใจแล้ว

ਅੰਧੀ ਫੂਕਿ ਮੁਖੀ ਦੇਵਾਨੀ ॥
ਅੰਨੀ ਪੂਕ ਮੋਹੀ ਦੇਵਾਨੀ ॥
ਤਾਬੋਦ ਲਹਰੇਰੇਂਗ ਨਿਕਮਾਓਹੰਗ
(ਸ਼ਾਇਰ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਟਿੱਪਣੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ)

ਖਸਮਿ ਮਿਟੀ ਰਿਚਿ ਭਾਨੀ ॥

คัมมิ มิตี เพร่ ปานี ॥

เมื่อสละความโอหังแล้วมอบกายใจแก่ “วาฮุ คुरु” ซึ่งจะโปรดเมตตา

ਅਪੁ ਗੁਰੂ ਚਿਤੀ ਕਾ ਚੁਗਣੁ ਥਿਤਿ ਚਲੀ ਬਿਲਾਇ ॥

อตุถ กุลฮา จิริ กา จุกัณ แกณ จริ บิลาย ॥

นกกระจอกตัวน้อยจิกกินเมล็ดข้าวเพียงหยิบมือเดียว บินสู่ท้องฟ้า ขับร้องสรรเสริญคุณ “วาฮุ คुरु”

ਖਸਮਿ ਭਾਣੇ ਓਹਾ ਚੰਗੀ ਮਿ ਕਰੇ ਖੁਦਾਇ ਖੁਦਾਇ ॥

คัสแม ปาแหว โอฮา จังกี เย กรเ คุดาย คุดาย ॥

เจ้านกน้อยจะเป็นที่โปรดของ “วาฮุ คुरु” หากขับร้องสรรเสริญคุณ “วาฮุ คुरु”

ศรี คुरु ครันถ์ ซาฮิบ องค์ 1286

วิเคราะห์การใช้ภาพพจน์ที่เด่นและสาระสำคัญ

ครุบาณีเน้นเรื่องความโอหัง อหังการ อุปมาข้างกินจุเป็นมนุษย์ที่หลงอยู่ในการกินการอยู่ จะเห็นว่าเมื่อข้างอ่อมแล้วก็จะเรอเสียงดังและทำให้ฝุ่นฟุ้งกระจาย ข้างจึงแทนจิตของมนุษย์ที่มีความโอหัง ไม่สวดสรรเสริญคุณแห่ง “วาฮุ คुरु” ขณะที่นกกระจอกค่อยๆ จิกกินธัญพืชทีละเล็กละน้อย อุปมาเป็นจิตของมนุษย์ที่ดำรงชีวิตสมณะ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน และการร้องเสียงเบาๆ มิได้ทำให้สิ่งรอบกายปั่นป่วนตาม ลักษณะเดียวกับการกำหนดลมหายใจ เป็นจิตที่สวดสรรเสริญคุณ ส่วนการบินสู่ท้องฟ้าเป็นสัญลักษณ์แทนความอิสระ มีความหมายว่า จิตมีอิสระ ไม่ถูกผูกมัดจากพันธนาการใดๆ

ครุบาณีอุปมาข้างกับนกกระจอกเป็นมนุษย์สองจำพวกที่มีพฤติกรรมพึงปรารถนากับไม่พึงปรารถนา โดยนำทั้งสองชนิดพันธุ์มาเปรียบต่างกันอย่างชัดเจน เช่น ขนาดตัว พฤติกรรมการกิน สิ่งทีกิน การส่งเสียง ผลกระทบที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดความตระหนักว่าจิตของตนเป็นข้างหรือไม่

กรณีศึกษาที่ 5 ปลากับนกจาดริก อุปมาเป็นมนุษย์ที่มีความรักความศรัทธาต่อ “วาฮุ คुरु” พิจารณาอัญเชิญครุบาณีมาจาก “ราก ศิริราก” รากที่ 1 หน้า 60 ประพันธ์ลักษณะชบัต ผู้ประพันธ์คือ คुरु ศาสดาองค์ที่ 1 มีการอุปมาปลากับนกจาดริก

ਓ ਮਨ ਅਸੀ ਗਰਿ ਮਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਲੇਸੀ ਮਛਲੀ ਲੀਓ ॥

เร มั่น แอซี ฮัร เชื้อว ปรีต กัร แยซี มัชลี นีร ॥

โอ้ จิต จงรักและเชื่อมั่นต่อ “วาฮุ คुरु” ดุจดั่งความผูกพันที่เหล่ามัจฉามีต่ออวารี

ਮਿਉ ਅਧਿਕਉ ਤਿਉ ਸੁਖ ਘਣੈ ਮਨਿ ਤਨਿ ਸਾਂਤਿ ਸਰੀਰ ॥

เย้ว อธิโก เต๊ว ซุค กะโณ มั่น ตัน ซานต สรีย ॥

ดุจดั่งน้ำที่มีมากมายเพียงใด ผูกปลาจะมีความสุขเย็นว้ายปานนั้น

ในจิตและตัวของปลาจะเย็นชุ่มฉ่ำปานนั้น

ဗိဇ္ဇာ နန္ဒာ န နိဗ္ဗာန ပုဗ္ဗ နာဇီ အာ ပါဏ် ॥၁॥

เป็น ยัล กระรี นา ยีวัย ปรัณ ยาแณ อัก ปีร ॥2॥

ปลาจะล้นชีพทันทีที่ปราศจากน้ำแม้ชั่วขณะจิต (ด้วยเหตุที่มีความผูกพันอย่างลึกซึ้งกับน้ำ)

“วาฮุ คุรุ” เข้าใจถึงความเจ็บปวดของปลา

ဓိ မာဏ အိမ္မိ ဘိဝိ မိဗ္ဗိ ပုပ္ဖိ ဘိဝိ နိမ္မိ ဗာဗ္ဗိ မေဇ ॥

เร มั่น แอซี ฮัร เชื้อว ปริต กัร แยซี จาตริก เมห์ ॥

โอ้ จิต จงรักและเชื่อมั่นต่อ “วาฮุ คุรุ” ดุจดั่งนกจาตริกที่มีต่อน้ำฝนจากปากฟ้า

မာ ဗာဗိ မာ ဘာဗိအာဇီ ဗိဇ္ဇာ ဗ္ဗိဇ္ဇာ န ပာဗ္ဗိ ဝေဇ ॥

ฮัร ปีร ทัส ฮีอาวเล เอ็ก บุนด นา ปวีย แก် ॥

แม้สระที่อยู่ใกล้จะเต็มไปด้วยน้ำ แต่กลับไม่มีหยดน้ำแม้แต่หยดเดียวที่ชุ่มฉ่ำ

ให้ตกลงผ่านในคอของนกจาตริก

ဘာဗိ မိဗ္ဗိ မိ ပာဗ္ဗိအိ ဗိဇ္ဇာ ဗ္ဗိဇ္ဇာ မိဗ္ဗိ ဝေဇ ॥၃॥

กรรม มิแล โซ ปาอีแอ กิรัต ปียอา ศิริ เด် ॥3॥

หยดน้ำจากปากฟ้าจะตกลงมา (ตกลงในลำคอของนกจาตริก) ก็ด้วยเมตตาแห่ง “วาฮุ คุรุ”

มิฉะนั้น ก็ด้วยผลแห่งกรรมของรูปร่างที่ถูกสร้างขึ้นมา

ศรี คุรุ ครันถ์ ซาฮิบ องค์ 60

วิเคราะห์การใช้ภาพพจน์ที่เด่นและสาระสำคัญ

ปลาถูกนำมาใช้อุปมาเป็นมนุษย์อีกนัยหนึ่ง ในที่นี้ปลาพึงพาอาศัยน้ำ จะขาดน้ำเสียมิได้ หาก “วาฮุ คุรุ” โปรดเมตตาให้น้ำมากในสระ ปลาก็ว่ายสนุกสนาน ลักษณะเดียวกับมนุษย์อาศัยอยู่ในโลกนี้ ต้องพึ่งพา “วาฮุ คุรุ” โดยจะขาดเสียมิได้ และจะประสบสุข

และอุปมาเป็นนกจาตริก ธรรมชาติของนกชนิดนี้ไม่สามารถก้มตัวลงมากินน้ำในสระได้ รอกินน้ำฝนเพียงอย่างเดียว หากไม่ฝนตก ก็ไม่ได้กินน้ำ แล้วก็ต้องตาย นกนี้ยอมตายแทนการไปกินน้ำอย่างอื่น หาก “วาฮุ คุรุ” โปรดเมตตาให้ฝนตก จึงจะได้กินน้ำฝน ลักษณะเดียวกับจิตของมนุษย์ที่จดจ่อต่อ “วาฮุ คุรุ” โดยไม่ไปแสวงหาสิ่งอื่นใด และไม่มีสิ่งใดที่จะมาทดแทนได้เลย

หากศิษย์จินตนาการไม่ได้ว่า มนุษย์ซึ่งมีความรักความศรัทธาต่อ “วาฮุ คุรุ” เป็นอย่างไร จงให้นึกถึงตัวอย่างปลากับน้ำหรือนกจาตริกกับน้ำฝน ซึ่งต้องพึ่งพาอาศัยสิ่งหนึ่ง (น้ำ) อย่างขาดไม่ได้ ลักษณะเดียวกับจิตของมนุษย์ที่ขาด “วาฮุ คุรุ” ไม่ได้ นั่นเอง

กรณีศึกษาที่ 6 จิตของมนุษย์กับความหลง อุปมาเป็นสัตว์ทั้งห้า พิจารณาอัญเชิญมาจาก “ราก แปเปโร” รากที่ 24 หน้า 1,140 ประพันธ์ลักษณะขบัต ผู้ประพันธ์คือ คุรุศาสนาดองค์ที่ 5 มีการอุปมาเป็นสัตว์ 5 ชนิดพันธุ์ คือ ช้าง ฝัเสื้อ กวาง ปลา และผึ้ง

วารสารภาษาและวัฒนธรรมปีที่ 38 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2562)

ฐิติพิณ ฐิต มหิ ธะ ฐิตาธา ๖๖
 ตรีปิฎก โธค แม่ห์ บเถ ปิการา ||2||

สรรพชีวิตล้วนติดพันในกิเลสและอำนาจของมายาทั้งสามประการ

ศรี ครู ครันต์ ซาฮิบ องค์ 1140

วิเคราะห์การใช้ภาพพจน์ที่เด่นและสาระสำคัญ

ครุบานี้ชี้แจง ความหลงใหลเป็นโรคหนึ่งตามธรรมชาติที่มีผลต่อจิตของมนุษย์ โดยนิยามว่าเป็นความ
 อหังการทางจิต ยกตัวอย่างให้เห็นอย่างชัดเจน จากพฤติกรรมของสัตว์ทั้งห้า สื่อถึงความหลง 5 ประการ หาก
 หลงอยู่ในพฤติกรรมใดๆ แล้ว จะนำมาสู่ผลเสียอย่างไรบ้าง

- (1) การหลงในกาม (ความอยากในกาม) ตัวอย่างยั่วระสับพันธุ ตัวอย่างจากกรณีช้างตกมัน
- (2) การหลงในแสงสีด้วยตา ตัวอย่างจากกรณีผีเสื้อหลงในแสงของไฟ
- (3) การหลงในเสียงด้วยหู ตัวอย่างจากกรณีกวางหลงเสียงหลอกล่อของนายพราน
- (4) การหลงในรสด้วยปาก ตัวอย่างจากปลากินเหยื่อที่ติดกับเบ็ด
- (5) การหลงในกลิ่นด้วยจมูก ตัวอย่างจากผึ้งหลงในความหวานของเกสรดอกไม้

ครุบานี้ประมวลบรรดาสัตว์อันเป็นที่รับรู้โดยทั่วไปมาเป็นตัวอย่างที่มีพลัง สามารถสร้างความตระหนัก
 และความเข้าใจในเรื่องความหลงใหล อันเป็นกิเลสจากอิทธิพลมายาที่ครอบงำจิต โดยเน้นว่าเป็นโรคของ
 ความผูกพันในมนุษย์

หากศึกษาและปฏิบัติตามแนวทางของคุรุศาสตร์แล้วจะหลุดพ้น เช่นเดียวกับคุรุศาสตร์ที่ไม่ตกอยู่
 ภายใต้อิทธิพลนั้น อย่างไรก็ตาม ข้างท้ายของครุบานี้ชี้แจงอย่างสรุปว่า สรรพชีวิตล้วนติดพันในกิเลส อำนาจ
 ของมายาทั้งสาม (ซึ่งอธิบายไว้ในหัวข้อถัดไป)

กรณีศึกษาที่ 7 จิตตั้งเจ้าอุฐ กรณีศึกษาสุดท้ายนี้พิจารณาอุฐเชิญมาจาก “ราก กอรี” รากที่ 3 หน้า 235
 ประพันธ์ลักษณะขบัต ผู้ประพันธ์คือ คุรุศาสตร์องค์ที่ 4 ขบัตนี้กล่าวถึงอุฐ แต่เรียก “กัธธลา กัธธเล” (เอกพจน์-
 พหูพจน์) หรือสัตว์ที่ตัวโยกเยก ซึ่งหมายถึงอุฐ ในที่นี้ขอเรียก “เจ้าอุฐ” เพื่อให้อุฐแสดงความถ่อมตนในการรับฟัง
 คำสั่งสอน ซึ่งมุ่งเน้นการอบรมจิต ทั้งนี้ ขบัตมีความยาวมาก จึงอุฐเชิญมาเฉพาะบาทที่ 6-8 เป็นตัวอย่าง

มห ฐธฐา ฐฐ ฐฐฐา ฐฐฐา ฐฐ ฐฐฐา ๖๖

มัน กัธธลา ฐฐ จันฐลา จตุราฐี ฐฐ ฐฐฐา ๖๖

โอ้ จิตตั้งเจ้าอุฐ จงสละเลห์เหลี่ยมกลไกที่เผลียวฉลาดไร้ค่า

ฐฐ ฐฐ ฐฐ ฐฐ ฐฐ ฐฐ ฐฐ ฐฐ ๖๖

ฮั ฮั นาม สมาล ฐฐ ฮั มุกตฺ กเร อันตฺ กาล ๖๖

จงมาสวดภาวนา “นาม” เกิด และ “วาฮ คุรุ” จะปลดปล่อยในกาลสุดท้าย

ਮਨ ਕਰਹਲਾ ਵਡਭਾਰੀਆ ਤੂੰ ਗਿਆਨੁ ਰਤਨੁ ਸਮਾਲਿ ॥

มัน กัรฮลา วัดป่าก้อา ตุ่น กิอาน รตัน สมาล ||

ไอ้ จิตตั้งเจ้าอูฐ เมื่อมีวาสนาดี จงสวดภาวนา “นาม” แห่งปัญญาที่ล้ำค่า รักษาไว้ในดวงจิต

ਗਰ ਗਿਆਨ ਖੜਗ ਹਥਿ ਧਾਰਿਆ ਜਮ ਮਾਰਿਅੜਾ ਜਮਕਾਲਿ ॥੭॥

ครู กิอาน ครึก หั้ท ต่าเรอา ยัม มาระอ์รา ยัมกาล ||7||

เสมือนเจ้าได้ครอบครองอาวุธที่ล้ำค่าแห่งปัญญาของสัตว์ครุไว้ในหัตถา

พร้อมที่จะทำลายภัย ความกลัวจากยมทูต

ਅੰਤਰਿ ਨਿਧਾਨੁ ਮਨ ਕਰਹਲੇ ਭੂਮਿ ਭਵਹਿ ਬਾਹਰਿ ਭਾਲਿ ॥

อันตร นิทาน มั่น กัรฮเล ปะหฺรํ ปะแหว่หฺ บ้าฮฺร ปาล ||

ภายในจิตซึ่งเป็นที่สถิตสมบัติอันล้ำค่าแห่ง “นาม”

แต่จิตตั้งเจ้าอูฐ กลับไปแสวงหาภายนอกด้วยความกังวลและสงสัย

ਗਰੁ ਪਰਖੁ ਪੁਰਾ ਭੇਟਿਆ ਹਰਿ ਸਜਣ ਲਧੜਾ ਨਾਲਿ ॥੮॥

ครุ ปุรคฺ ปูรา เปเทอา ฮัร สยัณ ลัตถรา นาล ||8||

เมื่อพบพานสัตย์ครูแล้ว จิตจะรู้สำนึก เสมือนได้ประจักษ์แจ้ง “วาทะ ครู”

ซึ่งเป็นมิตรแท้ของเจ้าและอยู่กับเจ้านิรันดร์กาล

ศรี ครู ครันท์ ซาฮิบ องค์ 235

วิเคราะห์การใช้ภาพพจน์ที่เด่นและสาระสำคัญ

๓. ครุพานีอาศัยจิตของอัฐอุปลักขณเป็นจิตของมนุษย์ อัฐเป็นสัตว์พาหนะที่บรรทุกของได้มาก ใช้ในการเดินทางไกลในทะเลทรายที่มีความยากลำบาก จึงกลายเป็นสัญลักษณ์ด้านความอดทนและการเดินทาง แต่ครุพานี้ชี้แจ้ง การเดินทางของจิตของอัฐเพื่อไปตามหาสิ่งที่อยู่ไกล ลักษณะเดียวกับจิตของมนุษย์ที่ต้องเดินทางเรื่อยไป เทียบค้นหาตามแห่งหนอย่างกังวลและสงสัย เป็นจิตที่ยังขาดสมาธิ ทว่าแท้ที่จริงแล้ว สิ่งล้ำค่าที่สุดอยู่ในดวงจิตของตน ขอให้กลับมาค้นหภายในจิต จงพบปะครูศาสตาซึ่งจะชี้แจ้งต่อจิต จงฝัง “นาม” ไว้ในดวงจิต เมื่อจิตรู้ตนแล้ว จะประจักษ์แจ้งต่อ “วาฮู ครู”

นอกจากนี้ คุรบานียังแสดงคุณค่าของปัญญา หากได้ครอบครองปัญญาแล้ว อุปมาอุปไมยว่า มีอาวุธที่ใช้ทำลายภัยอยู่ในมือแล้ว ภัยเหล่านั้น เช่น ความกลัวความตาย ซึ่งปรากฏคำว่า “ยมทูต” ใช้เป็นสัญลักษณ์แทนความตาย

5. อภิปรายผล

การอุปมาพฤติกรรมของสัตว์และมนุษย์

ตามกรณีศึกษา จะเห็นได้ว่าลักษณะ พฤติกรรมเด่น ทั้งข้อดีและข้อด้อยของสัตว์ได้นำมาใช้ประกอบในการประพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ โดยพบว่า หงส์ได้รับการชื่นชมเป็นอย่างยิ่ง คนสีขาวเป็นสัญลักษณ์แทนความบริสุทธิ์ผุดผ่อง อุปมาเป็นอริยสาวก (คุรุมุข) นอกจากนี้ ยังชื่นชมนกกระจอกที่กินธัญพืชเพียงน้อยนิด แต่กลับส่งเสียงไพเราะ นกกระจอกตัวเล็กอุปมาเป็นปฤชนที่สวดภาวนาสรรเสริญคุณ เช่นเดียวกับนกจาตริกที่เฝ้ารอกินเฉพาะน้ำฝน หากไม่ได้รับน้ำฝนก็จะตายไปตามธรรมชาติ อุปมาเป็นจิตของมนุษย์ที่จดจ่อต่อ “วาฮ คุรุ” อย่างไม่แปรผัน ไม่หันไปหาสิ่งอื่นใด

แต่นกกระยางแม้ว่าจะมีขนสีขาวเหมือนกับหงส์ก็ตาม ทว่ามีพฤติกรรมตรงข้ามกับหงส์ อุปมาเป็นนักบวชไร้คุณธรรม ส่วนช้าง ตัวใหญ่โต กินจุ เรอเสียงดัง ทำฝุ่นฟุ้ง อุปมาเป็นมนุษย์ที่โอหัง สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น และในกรณีที่ช้างตกมัน อุปมาเป็นความหลงในกาม

ส่วนปลาที่มีอิสระ วายไปมาในทะเลอันกว้างลึก แต่ด้วยความประมาท ก็เผชิญร่างแหอย่างไม่รู้ตัว นำไปสู่ความตาย ขณะเดียวกัน แม้ว่าในทะเลจะมีอาหารให้เลือกกิน แต่ด้วยความหลงความโลภทางปากของปลา จึงนำไปสู่การกินเหยื่อที่ล่อไว้กับเบ็ดและถูกจับ อย่างไรก็ตาม ปลาใช้น้ำมาใช้อุปมาในเรื่องความรักศรัทธา กล่าวคือ ปลาต้องพึ่งพาน้ำ อุปมาเป็นจิตของมนุษย์ที่ต้องการที่พึ่ง นั่นคือ การพึ่งพา “วาฮ คุรุ” โดยขาดเสียมิได้ จากตัวอย่างปลา คุรบานีไม่จำแนกอย่างสุดโต่งเป็น 2 ขั้ว ว่าสัตว์ชนิดพันธุ์นี้ดีหรือเลว แต่นำมาใช้อุปมาหลายมิติ

สำหรับอูฐ คุรบานีชี้แจงหลักธรรมผ่านจิตของอูฐ แม้จะสามารถเดินทางไกลและอดทน แต่การไปเที่ยวหาสิ่งอื่นๆ ไม่รู้การกลับมาค้นหาภายในจิตของตน ตลอดจนได้ให้นิยามว่า สิ่งล้ำค่าที่สุดคือปัญญา

นอกจากนี้ กวาง ผีเสื้อ ผีเสื้อ ก็ยังนำมาใช้อุปมาเป็นมนุษย์ที่ตกอยู่ในความหลงสิ่งใดๆ คุรบานีแสดงถึงวิธีการของนายพรานจับกวางด้วยเสียงระฆังหลอกล่อให้กวางเดินเข้ามาหาเสียงเอง อุปมาจิตของมนุษย์ ให้มีสติต่อการรับฟัง ขณะที่ผีเสื้อและผีเสื้อบินหลงเข้าไปสู่สิ่งที่ตนมีความผูกพันด้วย อย่างไรก็ตาม หากมนุษย์ใช้ประโยชน์เกินดุลยภาพแล้ว สิ่งทีหลงใหลอยู่นั้นจะกลับมาทำลายตนได้

วิเคราะห์แนวคิดการใช้สัตว์เป็นภาพพจน์

(1) สัตว์ที่ใช้ในการอุปมาต่างก็เป็นที่รู้จักกันทั่วไป สามารถจะจินตนาการตามได้โดยง่ายและรวดเร็ว สามารถตีความและบรรลุถึงสาระสำคัญได้อย่างตรงไปตรงมา แม้ว่าบางชนิดพันธุ์จะไม่คุ้นเคยก็ตาม แต่ยังสามารถจินตนาการให้คล้อยตามได้ การหยิบยกเอาพฤติกรรมเด่นทั้งข้อเด่นและข้อด้อยมาอุปมาให้สะท้อนตัวตนของมนุษย์ ทั้งที่พึงปรารถนาและไม่สมควร พฤติกรรมสัตว์จึงเป็นตัวอย่างสะท้อนที่ตรงไปตรงมา ชัดเจน จนกระทั่งต่อจิตของมนุษย์ เป็นกระบวนการอบรมสั่งสอนด้วยการอาศัยตัวอย่างเทียบเคียง

(2) เป็นการผูกและการสร้างตัวอย่างที่หลากหลาย เพื่อบรรยายคุณลักษณะที่มีศักยภาพทางปัญญาและมีพื้นเพอันหลากหลาย รู้จักสัตว์ต่างๆ ไม่เท่ากัน เพื่อให้เห็นตามตัวอย่าง เพื่อเน้นหรือตอกย้ำประเด็นที่จะอบรมสั่งสอนให้มีความคมชัด ส่วนรายละเอียดพฤติกรรมสัตว์ต่างๆ จะเห็นว่า ตัวอย่างเน้นความเรียบง่าย เมื่อนำมาจัดหมวดหมู่ให้อยู่ในลักษณะเดียวกันหรือให้ตรงกันข้ามแล้ว ทำให้เกิดตัวอย่างที่มีพลัง มีความลึกซึ้ง เกิดกระบวนการและการเชื่อมโยงทางปรัชญาศาสนา

(3) สัตว์แต่ละชนิดพันธุ์มีคุณสมบัติ มีสัญชาตญาณที่แตกต่างกัน แต่พฤติกรรมเหล่านั้นเป็นความจริงตามธรรมชาติ จึงทำให้เห็นตรงกันว่าเป็นอย่างนั้น เมื่อเกิดความตระหนักและความเข้าใจตามตัวอย่างสัตว์เหล่านั้นแล้ว ขอให้ศึกษาและปฏิบัติเพื่อยกระดับจิตและความเป็นมนุษย์

6. องค์ความรู้ทางปรัชญาศาสนาแห่งซิกข์

องค์ความรู้ทางปรัชญาศาสนาแห่งซิกข์ จากกรณีศึกษาที่นำเสนอในบทความนี้ สิ่งที่ได้แสดงเป็นองค์ความรู้ ประกอบด้วย 3 เรื่องสำคัญ ดังนี้

(1) **ตรีคุณแห่งมายา** มายาในศาสนาซิกข์มีความหมายแตกต่างไปจากที่ไทยเราเข้าใจ ซึ่งไม่ได้หมายถึงภาพลวง (illusion) โดยพื้นฐานของศาสนาซิกข์เชื่อมั่นว่า โลกนี้เป็นความจริง สร้างขึ้นด้วยพลังอำนาจบารมีแห่ง “วาฮู ครู” (Singh Dilgeer, 1997) และ “วาฮู ครู” สถิตอยู่ในสรรพสิ่งที่สร้าง ทว่า สรรพสิ่งล้วนเป็นความชั่วคราว มายาจึงมีความหมายว่า ความหลงผิด (delusion) (Suriya-amarith, 2016) มายาได้นำมาพามนุษย์เบี่ยงเบนไปจากความจริง เป็นสิ่งแปลกปลอมที่อยู่ระหว่างมนุษย์และความเป็นจริง แต่ละคนรู้เท่าทันมายา หลงสุขในมายาต่างกัน (Singh, 1997)

ตรีคุณแห่งมายาประกอบด้วย

คุณที่ 1 คุณแห่งพลังงานและกิจกรรมทั้งปวง

คุณที่ 2 คุณแห่งความมืดและความเฉื่อย (เป็นคุณเชิงลบ)

คุณที่ 3 คุณแห่งความบริสุทธิ์และแสงสว่าง (เป็นคุณเชิงบวก)

ตรีคุณผูกพันกับมนุษย์หลายมิติ ขอยกตัวอย่าง 3 กรณี เป็นความเข้าใจในเบื้องต้น

กรณีที่ 1 หากสามารถควบคุมมายาได้ ก็สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างมีคุณภาพ เป็นการปฏิบัติขั้นพื้นฐานตามแนวทางของคุรุศาสดา หากสามารถละคุณแห่งความมืดและความเฉื่อยลงได้ มีโอกาสก้าวขึ้นสูง เป็นคุณสมบัติของอริยสาวก มีปัญญา ประเสริฐ ซึ่งศุภานีอุปมาเป็นหงส์

กรณีที่ 2 หากตกอยู่ภายใต้อำนาจแห่งมายา โดยหลงอยู่ในคุณแห่งความมืดและความเฉื่อย มีสัดส่วนคุณเชิงลบที่สูง ชีวิตจะประสบทุกข์ ถือว่าอยู่ในสภาวะแห่งความเหินห่างจาก “วาฮู ครู” เป็นคุณสมบัติของอัสสาวก ที่หลงตน ไร้คุณธรรม ซึ่งศุภานีนำสัตว์มาอุปมาไว้ เช่น ปลาน้อยว่ายในทะเลกว้างลึกเป็นการหลงตน ช่างกับสภาวะการตกม่นเป็นความหลงในกาม เป็นต้น

กรณีที่ 3 หากมนุษย์สามารถพัฒนาตนจนหลุดพ้นจากตรีคุณแห่งมายา โดยไม่ใช้ประโยชน์จากคุณเหล่านั้น เป็นศิษย์ที่ศึกษาและปฏิบัติตนเพื่อก้าวสู่ระดับสูงสุดตามแนวปรัชญาศาสนาซิกข์

(2) **เรื่องความเชื่อมั่นศรัทธาต่อ “วาฮู ครู”** หากมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อ “วาฮู ครู” แล้ว จะศึกษาและปฏิบัติตามแนวทางของคุรุศาสดา เรียกว่า “วิจาร์ณ” (สะกดตามภาษาไทย) หรือ “วิจารือา” (ਵਿਚਾਰੀਆ) ตัวอย่างเช่น ขอให้ปฏิบัติตนลักษณะเดียวกับปลาฟิงพาน้ำ นกจาตริกรอกินแต่น้ำฝน เป็นจิตที่จดจ่อต่อสิ่งเดียว ไม่หันไปหาสิ่งไร้ประโยชน์อื่นใด จิตมนุษย์ต้องพึ่งพา “วาฮู ครู” แต่หากตกอยู่ในสภาวะเหินห่างแล้ว ก็เสมือนตายทั้งเป็น ทว่าหากได้รับพร ชีวิตจะประสบสุข

ดังนั้น สัตว์บางชนิดพันธุ์มีพฤติกรรมที่น่ายกลย่งอย่างไร มนุษย์สามารถปฏิบัติตนในลักษณะเดียวกันให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาจิตของตน

เมื่อศิษยานุศิษย์มีความรักศรัทธาต่อ “วาฮุ ครู” แล้ว ครูศาสดาำหนดหลักในการดำรงชีวิต อันเป็นวัตรปฏิบัติและหน้าที่พื้นฐานของชาวซิกข์ ประกอบด้วย

หลักที่ 1 “นาม ยัปโป” (ਨਾਮ ਜਪੋ) การสวดภาวนารำลึกถึง “นาม” ทุกขณะจิต เป็นวัตร

หลักที่ 2 “กีรัต กาโร” (ਕਿਰਤ ਕਾਰੋ) การประกอบสัมมาอาชีพะเลี้ยงชีพ โดยสุจริตธรรม

หลักที่ 3 “วันด์ ซาโก” (ਵੰਡ ਸਕੋ) การแบ่งปันสิ่งทีหามาด้วยความสุจริตธรรมแก่ผู้ยากไร้และขาดแคลน ยินดีรับใช้มนุษยชาติและสังคมโดยไม่หวังผล (Kamwang, 2014)

(3) เรื่องปัญญา ตามกรณีศึกษาสามารถอธิบายเรื่องปัญญาในเบื้องต้น แบ่งเป็น 2 มิติ คือ

มิติที่ 1 การใช้ปัญญาเพื่อศึกษาและปฏิบัติตนตามแนวทางของครูศาสดา เรียกว่า “วิจารณ์” ซึ่งครูบานีประมวลและแสดงสัจธรรมเอาไว้แล้ว ศิษย์จะต้องใช้ปัญญาเพื่อวิจารณ์แล้วค้นให้พบ

มิติที่ 2 ในตัวอย่างจิตของอุฐู แสดงให้เห็นว่า ปัญญาเป็นสิ่งที่ล้ำค่า ทรัพย์ใดๆ หาใช้สิ่งที่ประเสริฐหรือสิ่งที่พึงจะสะสมไม่ เมื่อมนุษย์มีปัญหาแล้ว สามารถใช้จัดภัยต่างๆ ตัวอย่างภัยที่มนุษย์กลัวคือ ความตาย ซึ่งตัวอย่างเรื่องปลาน้อยติดร่างแห ก็แสดงให้เห็นว่า มนุษย์พึงใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท ไม่ชะล่าใจ เพราะชีวิตเผชิญกับความตายทุกขณะ

7. ข้อสรุป

ประการที่ 1 การชี้ให้เห็นอย่างแจ่มแจ้งผ่านการใช้ภาพพจน์ การอุปมาพฤติกรรมระหว่างสัตว์และมนุษย์ เป็นการเน้นที่จิตของมนุษย์ โดยมนุษย์ควรปฏิบัติตนเพื่อพัฒนาให้จิตมีคุณธรรมจริยธรรม โดยให้ละเว้นการปฏิบัติตนอย่างไร้คุณธรรม เช่น โอหัง ดำเนินชีวิตอย่างประมาท

ครูบานีอธิบายเรื่องสภาวะของจิตที่เปียงเบนไปจากสัจธรรม คือ ความหลง ซึ่งหลงในประสาทสัมผัส มนุษย์ควรควบคุมสิ่งเหล่านี้ ตลอดจนอธิบายเกี่ยวกับจิตที่เดินทางอยู่เสมอ เทียบตามหาสิ่งที่อยู่ไกลตัว จึงชี้ให้เห็นว่า สิ่งที่ต้องปฏิบัติ ก็คือ การกลับมาค้นหาภายในจิตของตน

ดังนั้น ครูบานีที่ศึกษาวิจัยนี้เน้นการขับเคลื่อนให้มนุษย์เกิดความตระหนักและความเข้าใจสภาวะทางอารมณ์และจิตของตน ให้จิตรู้ตน แล้วพฤติกรรมที่แสดงออกก็จะถูกปรับเปลี่ยนจากการแปรผันไปตามจิตที่ได้รับการพัฒนาอย่างอริยสาวก

ประการที่ 2 ความเข้าใจต่อศาสนาซิกข์ การศึกษาวิจัยนี้เป็นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจต่อปรัชญาศาสนาซิกข์ในสังคมไทย การทำความเข้าใจครูบานีจะช่วยให้เข้าใจชาวไทยซิกข์ วิถีแห่งซิกข์ ทัศนะและการมองโลกนี้ การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าและเป้าหมายของชีวิตมนุษย์

8. การประยุกต์องค์ความรู้ทางปรัชญาศาสนาซิกข์กับสังคมทั่วไป

ครูบานีเป็นสิ่งที่น่าสนใจหลายประการ ประกอบด้วยความเป็นสัจธรรมและความเป็นสากล สิ่งทีนำมาแสดงเป็นตัวอย่างจากการอุปมาระหว่างพฤติกรรมของสัตว์และมนุษย์ ทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังสามารถจินตนาการ

ตามได้ เข้าใจได้ง่าย มีความเรียบง่าย และยังคงทันสมัย ตลอดจนมีสอดคล้องกับสิ่งที่มีอยู่ในสังคมไทยหลายประการ มีลักษณะคล้ายกับชาตก มลทินปัญหา รวมทั้งสุภาษิต คำพังเพย และนิทานสอนใจ

หากจะนำหลักปรัชญา ความคิด และกระบวนการเรียนรู้บางประการจากปรัชญาศาสนาซิกข์มาประยุกต์ใช้ในสังคมไทย เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอันดีงาม ก็สามารที่จะเผยแพร่สู่สาธารณะได้ เนื่องจากไทยเราได้รับนิทานสอนใจที่มาจากนานาชาติอยู่เสมอ ซึ่งนำมาแปลและดัดแปลงจนเป็นที่นิยมแพร่หลาย

เชิงอรรถ

- ¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งในโครงการวิจัยเรื่อง “ภูมิปัญญาในคุรบานีแห่งซิกข์ สู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนของสังคมไทย” แผนวิจัยเรื่อง “พลวัตรของภูมิปัญญาและภาพสะท้อนจากวรรณกรรมอินเดีย : บทเรียนเพื่อการพัฒนาสังคมไทย” ศูนย์การศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล โดยได้รับทุนจากโครงการวิจัยที่มุ่งเป้าตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ ด้านมนุษยศาสตร์ ปี 2560 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- ² ซี้แจ้ง หมายถึง ซี้ให้เห็นอย่างแจ่มแจ้ง ใช้ในความหมายทางธรรม
- ³ อริยสาวก แปลความหมายจากคำว่า “คุรมุข” ในคุรบานี ตรงกันข้าม อัตสาวก แปลความหมายจากคำว่า “มันมุข” โดยผู้วิจัยบัญญัติศัพท์ชุดนี้เพื่อรองรับการศึกษาวิจัยปรัชญาศาสนาซิกข์
- ⁴ ข้อความในวงเล็บที่แทรกอยู่ในการถอดความ เป็นการขยายความเพิ่มเติมโดยผู้วิจัย ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้เกิดการตีความหมายเป็นอย่างอื่น เพื่อขยายความที่มาจากกรเชื่อมโยงของวรรค บาท ชับัดอื่น และเพื่ออธิบายศัพท์เป็นภาษาไทยอย่างกระชับ
- ⁵ เป็นลำดับกำกับวรรค บาท บท ชับัด ตามแต่กรณีนั้นๆ
- ⁶ รเฮา หมายถึง การพัก เป็นการหยุดพักชั่วขณะหนึ่งในระหว่างจังหวะการสวดและการสวดประกอบทำนองกිරตัน
- ⁷ “มัน” และ “ดาณา” เป็นหน่วยซึ่งดวงธัญพืชและของเหลวในอินเดียโบราณ

เอกสารอ้างอิง

- Gurbani. (2014). *The Eleventh Guru -Guru Granth Sahib Ji*. Retrieved from <http://gurbani.co/tengurus/guru-granth-sahib-ji.php>
- Kamwang, A. (2014). *The Sikh way of adapting to Thai society*. Master's thesis, Mahidol University, Nakhon Pathom. (in Thai)
- Kamwang, A. (2016). The Sikh Guru in the form of the holy book: History, meaning and composition (comparative explanation). *Institutes of Culture and Arts Journal*, 18(1), 34-45. (in Thai)
- Kamwang, A. (2017). The Indian Punjab: Past and present, statehood, socio-culture, and Sikhism. *Journal of Language and Culture*, 36(2), 95-116. (in Thai)

- Kaur Vaid, Haribala. (2008). *Shabad dictionary: The subject matter of Sri Guru Granth Sahib Ji*. Delhi: Bhai Chattar Singh and Co.
- Kaur, Jaspal. (2004). *Siri Guru Granth Sahib*. Bangkok: Shri Guru Singh Sabha. (in Thai)
- Singh Dilgeer, Harjinder. (1997). *The Sikh rerenence book*. Amritsar: Singh Brothers.
- Singh, Manmohan. (1981). *Sri Guru Granth Sahib (English and Panjabi Translation)*. Amritsar: Hardas Printing Press, 2nd Edition.
- Singh, T. (n.d.). *Monkey-Mind*. Retrieved from <https://www.gurbani.org/articles/webart212.htm>
- Singh Talib, Gurbachan. (2004). *Sri Guru Granth Sahib: In English translation*. Patiala: Punjabi University.
- Singh Maskin, Sant. (2008). *Five vices and four eras*. Rajasthan: Gur Jyoti Enterprises.
- Singh Maskin, Sant. (2008). *The third eye*. Rajasthan: Gur Jyoti Enterprises.
- Suriya-amarith, S. (2016). *Sukhmani Sahib: Sikhism prayers*. Bangkok: Commercial Graphic. (in Thai)
- Suriya-amarith, S. (2018). *Anand Sahib: Sikhism prayers*. Bangkok: Commercial Graphic. (in Thai)
- The Royal Society. (1996). *Dictionary of literature: Figure of speech, rhetoric, and literary techniques*. Bangkok: The Royal Society. (in Thai)